

Celoletna naročnina znaša K 2.— Posamezne številke po 10 vin.
 Uredništvo: Franc Terseglav, Ljubljana (Katol. tiskarna). Upravništvo: Ivan Podlesnik, Ljubljana (Katol. tiskarna).

Št. 6.

V Ljubljani, dné 13. junija 1908.

Letnik I.

S polnimi jadri!

Ni treba naši mladini bahati se s svojim delom. Ne prenašli se, ne hvali dneva pred večerom — tako misli naš mladenič in dela naprej. Hvala Bogu, veliko žilavosti ima krščanska slovenska mladina in rije naprej, da pod zemljo izpodnese tla sovražniku. To preišljeno delo rodi sadove, o katerih nihče poprej ni mislil, da se bodo tako bogato razcveteli. Ni nam za parade, temveč zato, da, kamor udarimo, dobro usekamo. In tako smo videli te dni dva shoda, ki sta presenetila javnost. Dne 31. maja se je zbralo v Šmihelu blizu 1000 koroških mladeničev in zborovali so na prijaznem griču šentkatarinskem, na koroški zemlji, ki še ni iztrgana tujcu iz rok. Poročil ne pišemo — bilo je že vse drugod na široko razpredeno — samo za končni uspeh nam je. Povdarjamo le nekaj misli!

Na šmihelskem mladeniškem zboru se je glasno in jasno izreklo načelo, da je prvi in poglobitni znak naše mladeniške organizacije, da je krščanska in demokratiška. To velja zapomniti! V mladeniški organizaciji smejo biti le neomadeževani značaji, katoliškega mišljenja povsod, vselej in v vseh razmerah. Drugo je, da smo sovražniki fraz, naj bodo te ali one vrste. Tretjič smo resnični demokratje. Kmet in delavec naj dejansko veljata toliko kot gospod, od zgoraj dol se nikogar ne sme gledati! Če ljudstvo še ni izobraženo, je treba medenj. V tem znamenju se mora vršiti narodno delo, delo, da slovenstvo rešimo tudi tujstva. Mladeniči pa moramo tudi biti odločni in neupogljivi, — če vržeš proti meni kamen, dobiš nazaj skalo — tako smo v Šmihelu rekli! Priprosti kmečki delavski fantje pa tudi veliko več nase držimo kot brezverska mladina, ki se za izobraženo šteje. Ne maramo od nje izobrazbe in jo

odklanjamo. Imamo je sami veliko več in veliko boljše. S ponosom se zavedamo, da smo veliko bolj svobodoljubni, narodni in širšega duševnega obzorja kot liberalno in socialnodemokračsko dijaštvo. Naši mladeniči bodo sami šli svojo pot!

V Šmihelu se je tudi izvolil pripravljavni odsek za mladeniško telovadsko zvezo. Povdarjalo se je, da sta mogoča prva dva koroška telovadna odseka v Celovcu in v Podljubelju, kjer bode K. S. Z. kmalu imela lastni dom. Mi povdarjamo, da se nam telovadna organizacija zdi za Koroško prav življenjske važnosti in če se je ne lotimo kmalu, vsi shodi, še tako lepi, ne bodo kaj izdali. Da le Korošci zasekajo prvo brazdo, mi bomo potem rade volje pomagali. Vemo, da se mnogi boje neuspehov. Ampak neuspeh bo še tisočkrat večji, ako sploh ne začnemo . . .

Dne 8. junija, na hinkoštni ponedeljek, se je v Ljutomeru na Štajerskem zbralo nad 500 fantov. Tu se je krepko naglašalo: Prva lastnost mladine je radovednost. Kdor te nima, ni mlad, četudi je star še le 20 let. Iz radovednosti se rodi delo, študij, in iz tega uspeh. Druga lastnost mladine je pogum. Treba je za vsako delo srca in poguma. Kdor nima tega, ne bo nikdar svoje delo dobro dovršil. Tretja lastnost je ponos. Mladenič tudi ne sme mirno požreti žaljenj svojega prepričanja in somišljenikov. Nasprotnike treba naučiti, da nas spoštujejo. Četrta lastnost pa je požrtvovalnost. Ne sme se vedno vprašati: koliko to nese, koliko košta? Če je stvar dobra, na delo, četudi je izpočetka nekaj žrtev! Te lastnosti naj goji »Zveza slovenskih mladeničev«. Kar se Goriške tiče, smo v Ljutomeru slišali, da je ondi, kjer je pod nepozabnim dr. Antonom Mahničem vprvo vzrastla krščanskosocialna ideja za vso Slovenijo, sirovi liberalizem pridobil velik del mladine zase. Go-

ričani — pozor! Gojite marljivo telovadbo, saj, kar je ondi že odsekov, delujejo živahno in mnogo je dobrega upanja za bodočnost. Zdaj nas pa čaka še Škofja Loka. Štajerci, Korošci in Primorci, obiščite nas takrat, kolikor vas le more. Veliko ne bo govorov, več pa dela in načrtov za bodočnost. Javna telovadba, prizvajana od tolikih stotin, bo prvi dan pokazala, kako je izurjeno telo, drugi dan bo minul v vajah za duha! Za Šmihelom in Ljutomerom Škofja Loka!

Brez luči odzgoraj.

Danski pesnik Jørgensen pripoveduje lepo priliko: Nekega dne je prevzela cvetlice na polju uporna misel. Čemu bi se me ozirale kvišku k solncu? Res da solnce na nas sije, a me bi tudi brez solnca lahko živele in cvetele. In cvetice so zašumele: »Dosti je te sužnosti! Bodimo samosvoje! Svoboda!« In sklenile so v šumečem zboru, da ne bodo več odpirale cveta nebeškemu solncu, ampak da se bodo zakrile in zavile v cvetne haljice in cvetele le po noči. Nekatero so se menda upirale tej misli, a večina jih je hrupno preglasila in morale so umolkniti. Ko je solnce zjutraj zopet zasijalo, se ni odprl noben cvet. Kakor bi vse spale, tako je bilo na polju. Šele na večer, ko je solnce zašlo, so se zopet počasi odprli cvetovi, dvignile so cvetne glavice in s temnimi očesci zahrepenele po noči. Noč se je sklonila nanje in cvetice so veselo cvetele in duhtele. In zopet je solnce vželo in zopet zašlo, dan je hitel za dnevom, noč za nočjo . . . V neki noči je vzdihnila cvetica: »Ah, meni je slabo, tako slabo!« In sklonila se ji je glavica, ni je mogla več dvigniti kvišku. Za njo pa je vzdihnila druga in tretja, glavica za glavico je klonila, cvetovi so žalostno viseli in bili so silno blede. Drugo noč je bilo po vsem polju, kakor bi bila popihala čeznje morilna sušica, in tihi vzdihljaji so šumeli: »Ah, svetlobe, svetlobe, toplote, toplote, ah, solnca, solnca!« In zjutraj so se z zadnjo močjo povzpele kvišku in hrepeneče odprle solncu cvetove in solnce je posijalo nanje, razlila se je nanje nebeška toplota in vračalo se jim je življenje. Za mnoge pa je že bilo prepozno. Cvetovi so odpadli, cvetice ovenele . . .

To je prilika o Bogu in človeštvu. Bog je solnce, ljudje so cvetice na polju. Kar je lepega, kar je dobrega, kar je pravega, srčejo človeška srca iz božjega Solnca. Vsa krepost, vsa plemenitost, vsa požrtvovalna ljubezen človeških src pije moč in življenje iz božje Luči. Bog je solnce vsemu vesoljstvu, a solnce zlasti človeškim dušam. Brez svetlobe božjega solnca je mrak v dušah, brez toplote njegove so srca mrzla, mrtva srca.

Kaj pa je še človek brez vere v Boga? Če ni Boga, tudi ni ne duše, ne posmrtnega življenja. Če ni Boga, je človek le kup snovi, ki

se danes slučajno zgnete skup, a jutri razpade. Brez Boga je človek žival, ki se rodi ne ve zakaj, ki se žene za svojimi nazori, ki je in se plodi, potem pa pogine. A še živali ni mogoče razumeti brez Boga! Odkod v živali tista velika ljubezen do mladičev, ki se ne boji nobene nevarnosti, ampak če treba, žrtvuje zanje? Odkod tista prečudna skrb, ki jo ima žival, tista neutrudljiva delavnost, tista kakor premišljena in vendar nepremišljena spretnost in umetnost? Brez Boga celo živali ni mogoče umeti. A človek je več! Človek nosi v svoji duši hrepeneje po resnici in lepoti; človek nosi v svoji duši zavest dolžnosti in kreposti; človek hoče ustanoviti na zemlji kraljestvo pravičnosti in ljubezni; človek s svojim duhom presega meje kraja in časa; v človeku živi misel o neskončnosti in večnosti. Zanikujte Boga, zatajite Luč od zgoraj — in vse človeško hrepenenje po resnici in pravici, po dobroti in kreposti, po ciljih in vzorih, po nesmrtnosti in večnosti je nezmišlel, neumnost, norost! Kaj naj se človek briga za krepost in dolžnost, če je od danes do jutri? Pijmo in jejmo, uživajmo, zakaj jutri bomo umrli, in potem je vsega konec — to bi bila edina modrost! Kaj je pravica brez Boga? Sila, to je vse. Kdor je močnejši, ta sme vse, ker more vse! Kaj je dobro, kaj greh brez Boga? Če ni božje svetosti in božje sodbe, dobro ni nič in greh ni nič. Ali ima greh plaz, ki se odtrga v rebri in drvi v dolino in vse potepta in pokonča? Tak plaz je človek brez Boga. Tja drvi, kamor ga vleče sila strasti, kaj se meni za to, če tepta poštenje, če gazi pravico, če pogublja srca, če mori srečo? Žandar, ta mu je edina ovira. V samotni, na skrivnem, v zaupnem kraju, kjer ni žandarja, tam zunaj tudi ni vesti. Kaj je vest brez Boga? Prazna beseda, neumen strah. Žandar, to je človeku brez Boga vest. Ubij žandarja, in ubil si vest! Kesanje — kaj je kesanje brez Boga? Nezmisel! Smejaj se grehu, uživaj, dokler moreš; če pa ne moreš več, se pa obesi, skoči v vodo, ubij se! Zakaj pa ne, če ni — ne Boga, ne duše, ne večnosti?

Nobenega zlodejstva ni, nobene grehote, ki je ne bi človek zlahka opravičil, če mu vzamete vero v Boga!

Seveda, človek ni nikoli tak, kakoršen bi moral biti človek brez Boga. Četudi ne veruje več, vendarle živi v njegovi duši marsikatera misel, ki je pognala nekdanje iz vere v Boga, marsikako dobro čuvstvo in nagnenje, ki ima koreninice v veri, a živi še nekaj časa tudi brez vere. Saj so tudi cvetlice nekaj časa zelenele in cvetele brez solnca! Človek, ki bi zatrl v sebi prav vse, kar mu je dala vera v Boga, bi bil pošast! A četudi ne zgine vse, počasi vendarle gine; počasi izgublja dolžnost, krepost, pravičnost, svojo moč. Poglejmo zopet na Francosko! Kam je prišla nesrečna Francoska, ko so ji zamorili vero v Boga? Zakonsko življenje je oskrunjeno, rod izumira, mladina hira — pravkar berem, da se število vojaščin zmo-

žnih mladeničev manjša od leta do leta —; državniki brez vere se že s strahom vprašujejo, kam Francoska pride, če bo šlo tako naprej! O pride, pride v — prepast! Potomci bodo še kleli grehe staršev, kleli nevero svojih očetov, kleli brezbožnost svojih dedov! Po vsej Francoski bo ječala strašna kletev in glasno bo vpila, da človeštvu ni mogoče živeti brez Boga!

Brez Luči od zgoraj ni življenja, ki bi bilo zares življenje!

Kdo zapeljuje?

Ni dolgo tega, da je naš list posvetil nekoliko v dijaške razmere, kar sicer spada bolj v stanovske dijaške liste, pa je vendar tolikega pomena tudi za širšo javnost, da smo se tudi mi morali s tem baviti.

Pisali smo, da se na neki gimnaziji na Kranjskem poučuje v duhu, ki je vstani v mladih srcih vzbuditi verske dvome. To je tudi gola resnica, kajti mnogo dijakov je res prišlo v ta položaj, da so v tem smislu tolmačili, kar se jim je povedalo, naj je potem profesor tako ali drugače mislil. Čeprav nismo imenovali nobenega imena, niti najmanjše na koga namignili, so se nekateri čutili prizadete, kar priča, da nismo napačno pomerili. Stvar je prišla v c. kr. deželni šolski svet, kjer se je prebral tudi tozadevni članek v »Mladosti«. Nočemo delj o tem razpravljati, toliko je gotovo, da je uspeh našega nastopa ta, da si bo odslej vsakdo trikrat premislil, predno bo izkušal v šoli razpečavati med dijake svoja osebna naziranja ali pa dvomno govoriti, kar je vsaj nepedagogično. In to je zadosti!

Ker se je pa od gotove strani cela zadeva nekako nalašč pogrevala in ker stojimo na stališču, da se zob za zob vse do zadnjega povrne, bomo brez pardona še nadalje odkrivali nezdrave razmere na naših srednjih šolah! Naj ne misli izvestna gospoda, da bomo molčali, ako brezversko dijaško časopisje napada veroučitelje na gimnazijah in se noben poklican faktor ne žgane, dočim je ves birokraški Izrael po konci, ako mi pokličemo svobodomiselnim vzgojevalcem mladine: Do tu in nič več dalje!

Da ne bo zopet kakih milih pritožb, da denunciramo, povemo na splošno samo to-le: Na neki gimnaziji na Kranjskem je nekdo — priznan svobodomislec češke fabrike — v nižjih razredih dijakom nekega krivoverca tako prikupljivo opisoval, da ni našel na njem nobenega madeža, dasi zgodovina o dotičniku uči, da je bil velik pijanec, klafač in sploh zelo nesrečen človek. Gospodu, ki je tako hvalil odpadnika, so zavedni dijaki sami dokazali, da nima prav! Moral je obmolkniti! . . .

Tako je! Čuli smo, da se od gotove strani izkuša merodajnim činiteljem dopovedati, da »Mladost« dijake hujska in da jih navaja k denunciranju. Dijaki da so od »Mladosti« socialno

odvisni! To je tako neumno, da pravzaprav odgovora ne zasluži. Resnica je ta-le: Dijaštvo je že tako zavedno, da si tudi od profesorjev ne pusti dopovedovati, kar izprevidi, da ni res in nasprotuje njegovemu verskemu prepričanju! Kontrola nad profesorji je čisto naravno dana z vedno bolj razvijajočo se zavestjo dijaštva. Dijak mnogo bere, tega mu devetindevetdeset ravnateljstev ne more zabraniti in ne bo zbrani. Izobrazuje se, kjerkoli in kakorkoli more. Šola mu ne nuja zadosti. Lep tepec bi bil, kdor bi se izključno le za to zanimal, kar mu gimnazija podaja. Posebno pa, kar se verskega prepričanja tiče, je mlad človek zelo občutljiv. Zato naj si izvestni gospodje, ki si domišljujejo, da že vsa naša mladina liberalno in socialnodemokratično misli, to svojo blodnjo iz glave izbijejo in naj računajo z dejstvom, da katoliško dijaštvo narašča in da morajo njega čustva in mišljenje vseskozi upoštevati! Dokler veljajo sedanje postave, so oni prvorojenci v očetovi hiši. Ne trpimo Wahrmundov, pa tudi nobenih Wahrmundčkov ne!

Vemo, da je mnogo mlajših profesorjev, oziroma suplentov na naših gimnazijah socialnodemokratiškega mišljenja. Tega jim nihče ne more braniti in nam tudi nič mar ni. To pa zahteva naše ljudstvo, da so ti gospodje socialni demokratje, oziroma člani »Svobodne misli« doma v svojem stanovanju, v oštariji ali kadar kaj za politične ali nepolitične liste pišejo, v šoli pa naj svoje nazore skrijejo v zadnji hlačni žep! Protj katoliškemu svetovnemu naziranju na naših gimnazijah od strani profesorjev ne sme pasti nobena beseda, dokler je naše ljudstvo po svoji ogromni večini še katoliško!

Športne igre v telovadnih odsekih.

Ivan Podlesnik.

Z naraščujočo našo organizacijo raste tudi skrb, da razširimo delokrog organizacijam. Odveč bi bilo zopet povdarjati prvi in glavni namen teh organizacij, duševno izobrazbo namreč. V tem smo vsi edini, da je to podlaga našemu delu. Treba nam je le skrbeti, da ne zastane druga, t. j. telesna izobrazba, telesna vzgoja. Da so se mogli naši telovadni odseki tako lepo in tako naglo razviti, je mnogo pripomoglo, da imamo širom naše domovine razpletena izobraževalna društva, katerih mnoga imajo že lastne domove, nekatera celo zelo lepe. Za telovadbo potrebuje telovadni odsek prostora in telovadnega orodja. Tega pa ni mogoče povsod dobiti. Vsako društvo ima sicer, četudi ne lastnega doma, pa vsaj sobo, kjer se zbirajo člani k predavanjem, kjer je nastanjena knjižnica itd. Te sobe pa navadno niso pripravne za telovadnice. In vendar bi pri mnogih takih društvih tudi radi imeli telovadne odseke, pa se ga boje ustanoviti, češ, nimamo prostora. Naj velja tole načelo: pri vsakem

društvu, kjer so delavni in vneti mladeniči, se lahko ustanovi telovadni odsek. Ako ni prostora za telovadnico, pa naj se poleti telovadi na prostem. Proste vaje in redovne vaje se goje še lažje in lepše lahko na prostem kot v kakem tesnem prostoru. Tudi drog in bradlja se lahko postavita na prostem. Pravtako se izvajajo lahko lepo na prostem vaje s palicami in ročkami. Po zimi pa naj se goje v lepem vremenu izleti, v grdem vremenu pa naj se v društvenem prostoru predava, poje, tambura itd.

V nadomestilo telovadnic in telovadnega orodja pa imamo še nekaj drugega. To so namreč igre. Imamo jih mnogo: igre z žogami, (Fussball), kegljišče, kroket in še kaj primerne. To vse ne stane dosti, goji se lahko na prostem in je dobro, najboljšo nadomestilo telovadbi. Športne igre zastajajo sicer za telovadbo v tem oziru, da igre izobrazujejo telo samo enostransko, pri tem ko se pri telovadbi krepiti telo vsestransko, vendar pa morajo odseki, ki vsled posebnih razmer ne morejo gojiti izključno samo telovadbo, vaditi poleg iger tudi proste in redovne vaje in predvsem vaje v korakanju.

Predsedstvo Zveze telovadnih odsekov je v eni svojih zadnjih sej resno razmotrivalo to vprašanje in sklenilo priporočati odsekom, da goje tudi športne igre. Ljubljanski telovadni odsek je ustanovil posebni klub za športne igre, preskrbel tudi prostor zunaj Ljubljane, kjer se bodo te igre vadile in člani tega kluba bodo ob počitnicah odsekom na razpolago kot učitelji za športne igre.

Šentviški telovadni odsek je takoj nato v zadnji seji sklenil, da vpelje za poletni čas za svoje člane igre z žogo, in si takoj preskrbi kegljišče, katerega dohodki se bodo porabili v prid odseka. Naj posnemajo to tudi drugi odseki.

Podrobno o športnih igrah bomo še pisali v nadaljnjih člankih.

Svobodomiselni svetnik.

Svobodomiselnici ta mesec častijo Primoža Trubarja. Imajo ga za svetnika, ker je na Kranjsko zanesel iz Nemškega protestantsko krivo vero. Delajo veliko reklamo zanj. Na podlagi temeljite razprave dr. Grudnove o tem možu povzemimo nakratko, kakšnega pomena je.

Primož Trubar je bil rojen leta 1508 v Rašici pri Turjaku. Učen ni bil, znal je poleg materinščine dobro samo nemško in italijansko, latinščina mu je vedno delala težave. Bil je srednje izobražen. Bogoslovnega znanja je imel jako malo, tembolj je znal zabavljati in kleti, kakor Martin Luther. Tako na primer je Trubar pisal o romarskih cerkvah in pobožnostih na čast Materje Božje, da so »le od tih hudičevih ležnivih bab gori prišle« itd. Napadal je že zgodaj redovništvo, devištvo, češčenje svetnikov in božja pota. Pravi luteranec ni bil, ampak se je nagibal k nazorom švicarskega krivoverca Zvinglija, kar pa ni upal javno pokazati. Bil je na pol luteranec, na pol cvinglijanec in se semtertja tudi še za dobrega in pravega katoličana izdajal. Na Nemškem je bival od leta 1548 do 1561. Tam je jel pisati in izdajati slovenske krivoverske knjige, kar mu naši svobodomis-

selci posebno štejejo v zaslugo. Pa tudi tu ni vse zlato, kar se sveti. Kajti Trubar je za to delo bil nezmožen, kar je sam priznal, ker ni nič jezikov znal — niti hrvaščine ne. Luteranom Trubar tudi ni dosti koristil. Bil je velik v zabavljanju, ko je pa šlo za to, da organizira na Kranjskem protestantsko cerkev, ni kazal prav nobene vneme in spretnosti. »Cirkvene ordninge« za protestante ni sestavil. Delal se je celo norca iz luterancev, katerih glava je bil. Pravi je, da »bo pač še sam zlezel nazaj v mašni plašč«. Bal se je zelo posvetne gosposke. Šel je nazaj na Nemško in umrl leta 1586 v Dendingenu. Za ljudstvo Trubarjevo književno delovanje ni imelo nobenega pomena. Njegove knjige so brali samo po župniščih in pri plemičih, ljudje njegovih novotarij niso razumeli in niso zanje marali. Nemška kriva vera je bila tuja slovenskemu ljudstvu. Protestantovsko vero so silili med kmete le nemški plemenitaši in grajščaki. V Škocjanu pri Turjaku so turjaški plemiči 36 let nastavljali za župnike same luteranske pridigarje, a pridobili niso niti 30 kmetov zase!

Tako malega pomena je Trubarjevo delo. Zato je gola pustna komedija, če ga liberalci častijo. Lepega svetnika imajo! Ampak — svetnik je vendar boljši kot so njegovi častilci.

Kako mi — kako nasprotniki.

Iz Št. Vida nad Ljubljano.

Pri zadnji seji smo sklenili, da se skupno z naraščanjem udeležimo procesije svetega Rešnjega Telesa. Štirje člani v kroju bodo s svečami korakali ob baldahinu. Naše nedeljske sestanke smo zaključili za to poletje v nedeljo, 31. maja s predavanjem brata predsednika V. Zabreta. Mesto njih pa se otvori že v nedeljo 14. t. m. kegljišče v bivšem rokodelskem domu, kjer se bomo zabavali ob nedeljah popoldne od 4.—7. ure zvečer. Preskrbimo si pa tudi velike žoge (Fussball), ker je baš ta igra za telovadce primerna. V telovadnici pa se pridno pripravljamo za izlet v Škofjo Loko, kjer bo zopet naš fantovski dan, pri katerem tudi mi nočemo biti zadnji. Tako imamo telovadci v Št. Vidu dosti dela, pa tudi dosti zabave; oboje pa pod geslom: Naprej! — Sklenili smo že, da se ne bomo dosti zanimali za spanje slavnega našega »Sokola«, ker se pri delu neradi pustimo od njega motiti. Ampak mi smo mladi ljudje, »Mladost« pa naš list; najboljši list pa za nas ni zanimiv, če ni v njem sem pa tje kakšna vesela. Tako veselo bomo zabeležili danes. — Minuli petek je bil dan »dela« za »Sokole«. Po drevju in po oglih liberalnih in tudi naših hiš si videl vse polno rudečih lepakov, ki so vabili na ustanovni shod »telovadnega društva Sokol v Št. Vidu.« Prijazni šentviščani seve niso imeli nič proti temu, ker so vedeli, da čim večja bo reklama, tem večja bo blamaža; pokazali so se torej v tem oziru mnogo bolj svobodomiselne kot pa Sokoli. V soboto zvečer pa je bilo zopet vse po koncu. Od Žirovnika so vozili rože, trobili pa na roge tako, da smo komaj pričakovali ure, ko nam bo dana čast občudovati krasno opravljeno sobo telovadnice, polno čilih Sokolov pri Žibertu. Pa glej jo smolo! Ljubljančani so sicer ostali mož-beseda, in je pod Drenikovim vodstvom res primarširalo v Št. Vid 18. šentviščani pa smo rekli, da je temu enaka družba samo Žirovnikov »štapa«, sestojč iz značilnega števila 13, ki je bil zbran kot en mož zvest načelom svojega komandanta pri Žibertu in smo poslali samo enega zastopnika, da družbo prešteje. Komaj je naš zastopnik svoj posel opravil, je vseh 31 sokolov protestiralo, da bi smel njih duhovite govornice poslušati tudi, kdo, ki ni čisto rdeče ali liberalno pobarvan, ter so ga ne ravno vljudno, odpravili. Če bi smatrali to stvar za resno, vprašali bi »Sokole«, kako morejo kot taki vabiti na ustanovni shod v imenu društva, ki ga mislijo šele ustanoviti, ali pa, kako se to strinja z zborovalnim zakonom, da popolnoma mirne ljudi podijo iz zborovanja, na katerega vabijo s plakati. Ker se pa do resnosti ta družba še dolgo ne bo povspela, in pa, ker je naš zastopnik svoj namen dosegel, je zanimivo za nas samo to, da se je 31 »Sokolov« pri belem dnevu vzdignilo proti enemu našemu članu. Kaj šele bo, kadar se nas pokaže vseh

78 skupaj? Morda bo kazalo o priliki »Domoljubu« vpslati imenik »Sokolov«, da jih naši ljudje vsi spoznajo, zlasti, ker sta med njimi tudi dva, katerih oče se ne brani zaslužka od naše strani. — Sicer smo pa veseli, da se je Poličarju izpolnila srčna želja načelnik — če tudi člani niso zadovoljni z njim. Torej načelnik, pod strogim nadzorstvom očeta Žirovnika: Na zdar!

V boju je napredek.

Iz Radovljice.

Maja meseca smo telovadili šest ur. Prisotnih vsega skup 68, odsotnih 26. Odborovih sej je bilo 2. Sklenili smo sledeče: 1.) Da se oproste članarine obrtni učenci, ki pa morajo biti naročeni na »Mladost«, 2.) da se mora vršiti igra »Telegram« 21. t. m. v korist telovadnega odseka, 3.) da si nabavimo dve blazini, 4.) kar se telovadnice tiče, se začne najbrže spomladi graditi »Katoliški Dom«, v katerem bomo imeli telovadnico, 5.) glede na disciplino smo ukrenili, da kdor izostane od vaje brez posebnih vzrokov, dobi od načelnika ukor in mora po telovadni uri delati vaje, kolikor jih je zamudil, 6) izlet se napravi na sv. Jošt pri Kranju; sicer pa se bo o tej točki še razmotrivalo. — »Sokoli« so nas že večkrat povpraševali, zakaj imamo pozdrav »Na zdar!« Povemo jim: Zato, ker smo narodni in ker svoje narodnosti še nismo izdali ter je tudi ne bomo! Sokoli, potrkajte se na svoja prsa in v svojo sredo pogledajte! Za starost imate župana, predsednika Ciril-Metodove podružnice, deželnega poslanca, predsednika radovljiške posojilnice itd., dr. Janka Vilfana. Ta mož, kakor je jasno dokazano, vlaga pred celovškimi in beljaškimi sodiščem proti sklepu vseh slovenskih odvetnikov za slovenske stranke nemške tožbe! Zato upravičeno pričakujemo od vas, da se odslej ne boste več pozdravljali z »Na zdar!«, temveč s »Heil«, kakor je primerno za Vilfanove soldate! V znamenje heilovstva je dal dr. Vilfan pod svojimi okni nasaditi dva hrasta, ki bosta za vedno pričala o nemških vlogah staroste radovljiškega sokola. — Bratje telovadci! Mi pa se trdno oklenimo našega odseka, katerega geslo je: Vse za vero našo sveto in za domovino slovensko! Bratski Na zdar!

Račun o našem delu.

Mengeš.

V naši telovadnici je vedno bolj zanimivo življenje. Ko je zadnjič kamniški in domžalski »Sokol« priredil javno telovadbo junija meseca v Mengšu, je telovadilo celih sedem sokoličev na orodju, pri prostih vajah pa 10 več. Nočemo povedati, kako so vse proizvajali, ker tako zelo se ne brigamo za te tiče. Akoravno se sliši, da bodo tudi pri nas začeli valiti mladega sokoliča, je mnenje naših telovadcev, da bode že v lupini poginil. K našim telovadcem je zopet pristopilo na novo pet članov, ki vsi hodijo prav redno k vajah, saj je tudi prav lahko pri nas, ker imamo tako lepo in veliko telovadnico. — Ker je sedaj huda vročina, gremo tudi včasih na dvorišče pred domom. — Vadimo sedaj prav pridno za javno telovadbo v Škofji Loki, katere se udeležimo vsi telovadci. — Na binkoštni ponedeljek smo mislili napraviti peš-izlet na en in pol ure oddaljena Rova, pa zaradi slabega vremena smo morali to opustiti. — Dne 28. t. m. smo se udeležili velike slavnosti v Mekinjah. Bilo je prav lepo, akoravno je v Domžalah neki napredni sokol, (ime za enkrat zamoščimo) rekel, kako dobro se mu zdi, da je te »hudičeve čuke« dež namočil. Ako govori tako človek, ki je v prvi vrsti poklican v to, da izobrazuje mladino, potem se ni čuditi, da je toliko mladih fantov tako pokvarjenih. Tudi, ko smo se pripeljali tisti dan z večernim vlakom v Jarše na kolodvor, smo slišali neko človeče, ki je za plotom žvižgalo! Drugega posebnega ni bilo. — Še nekaj veselega imamo! Pričeli smo telovaditi tudi z naraščajem. Vpisalo se jih je prvi dan 35, in potem so še drugi prišli. Telovadijo trikrat na teden. Mladina,

naraščaj, kakor tudi odraščeni, le v telovadnico, se ne boste nikdar kesali! Za naš telovadni odsek je darovala tukajšnja hranilnica lep dar v znesku 100 K, za kar se ji izreka pristrčna zahvala. — Bratje telovadci, agitirajte za list »Mladost«, ki je naše glasilo! Na zdar!

Med dvema ognjema.

Iz Idrije.

V preteklem mesecu maju je imel naš telovadni odsek devet telovadnih ur, ter je bilo navzočih 178 telovadcev, povprečno 20 na uro. Pri treh vajah, in sicer 14., 15. in 16. maja je bil navzoč telovadni učitelj iz Ljubljane, brat Pavel Kržan, od katerega smo se jako veliko naučili, za kar se mu najiskreneje zahvaljujemo. — Dne 17. maja smo priredili izlet v dve uri oddaljeno vas Belo. Skozi mesto korakajoč, kakor tudi izven njega, smo čuli marsikatero zbadljivo od liberalno-demokratskih neotesancev, pa tudi od idrijskih sokolov. Izlet se je obnesel prav dobro, ker se ga je udeležilo mnogo udov naše vrle »Katoliške delavske družbe« s pevskim zborom. Bili smo še prav navdušeni od telovadnih vaj, zato smo tudi v Beli nekoliko telovadili. Sploh nam je čas prehitro potekel. — 31. maja pa so imeli sokoli izlet na Razpotje, toda nihče se ni zmenil zanje, bilo jih je le 15. Ako pa vprašam kakega sokola, koliko delavnih članov imajo, ti mi pa kmalu našteje kakih 50. Ponosni so lahko na onih 35, ki jih nikjer ni. Nas je pa bilo na izletu 24, pa so vpili, kako da nas je malo. — Oliko pa imajo ti sokoli (»matafirji«)! Malone pri vsaki vaji pridejo vpit pred okna in udrihat po oknih telovadnice, ako pa pogledaš kdo je, letijo čez vrtove in zidove za telovadnico. Že po tem se spozna resničnost besed, ki so bile pisane v »Slov. Narodu«, da so jim prav prišli telovadni odseki, ker imajo priliko se z njimi »kosati«. — Pri naboru dne 20. maja so potrdili našega telovadnega predsednika brata Medvediča k vojakom, par tednov prej pa je bil poklican podpredsednik brat Lapajne. — Dne 28. junija se vrši izvanredni občni zbor telovadnega odseka, katerega naj se bratje telovadci kar v najobilnejšem številu udeležijo. Med točkami dnevnega reda je volitev predsednika, podpredsednika in še enega odbornika. — Ljudska hranilnica in posojilnica je darovala glasom sklepa občnega zbora našemu odseku 100 K, za kar se ji v imenu vseh telovadcev kar najpristrčneje zahvaljujemo! Na zdar!

Iz dolenjske prestolnice.

Mladenič somišljenik nam piše: Oprostite mi, da, čeravno nisem dijak, vam nekoliko poročam o dijaških razmerah; ker namreč občujem veliko v dijaških krogih, so mi razmere precej znane in tudi lahko bolj prosto pišem. »Marljivo« berem »Mladost« in tudi »Zoro«, zato tudi nekaj vem o gibanju med katoliškimi dijaki. Novomeški liberalni dijaki kar besnijo od jeze, ker je ravnateljstvo prepovedalo brati in zlasti razširjati »Svobodno Misel« in »Omladino«, »Zore« in »Mladosti« pa ne. Svoj srd stresajo nad katoliškimi dijaki, ki pa so čisto nedolžni! V šolskem redu, kolikor jaz vem, vendar stoji črno na belem, da se ne sme brati takih listov, ki pišejo čez vero in ki sploh slabo vplivajo na dijake. Ali morebiti »Zora« kaj takega piše? Ali pohujšuje »Mladost« dijake? Nasprotno pa — kateri dijaški časopis bolj udriha po veri in sploh po »klerikalci«, kakor »Svobodna Misel« in njena polsestrica »Omladina«?

Znano je, kako zaničujejo radikalni študenti naše katoliške somišljenike. Če je kdo »klerikalec«, je hinavec iz dobičkarje itd., samo iz prepričanja ne! Tisti dijaki pa, ki so bili pred par leti odločni liberalci, še prej pa klerikalci, sedaj pa so »radikalci«, so pa vsega spoštovanja vredni in biseri, s katerimi se lahko ponašajo gospodje okoli radikalne knjižnice. Dalje se ponašajo »radikalci« kot največji značajneži in ljudje, ki sploh niso še nikdar ničesar zakrivili. Če bi pa gospodje profesorji zvečer malo bolj pogledali po gostilnah po Novem mestu in

Kandiji, bi videli lahko vsak večer polna omizja dijakov, ki popivajo cele noči in prihajajo vsi izkrokani v šolo. In kdo so ti krokerari? Kolovodje »radikalcev« in ljudje, ki na ves glas vpijejo, če dijak, ki ni njihovega mišljenja, samo pogleda v kozarec. Očitajo nadalje našim dijakom, da ne delajo »za narod«, oni seveda pa so rodoljubi prve vrste. Svoje geslo »Za narod« postavljajo povsod na površje. No, pa poglejmo, kako delujejo »za narod«. Kazalec na uri kaže že proti štirim, petim zjutraj. V kaki bolj zakotni gostilni v Novem mestu ali v Kandiji sedi okoli mize pijan trop študentov. Posvetujejo se, kako bi bolj razširjali med dijake »Omladino« in »Svobodno misel«, »Mladost« pa zatrli. Nazadnje, ko je to posvetovanje končano in katoliški dijaki tisoč in tisočkrat prekleti, se vzdigne predsednik cele družbe, vzdigne s tresočo roko kozarec in zavpije »ex za narod!« In cela družba se dvigne in izprazni kozarec »za narod«. Da, piti za narod znajo »radikalci«, drugega pa res ne! Naj jih le kdo vpraša, kaj so že storili za narod, pa bodo povsili glave in tiho siknili: »Prokleti klerikalec!« Toda čeravno je katoliškim dijakom vse nasprotno, vendar se »Mladost« čimdalje bolj razširja. Niso pa naši dijaki take »mevže« kakor drugi, ki so že pripadali vsem mogočim strankam, nazadnje pa srečno prijadrali v »radikalni« tabor, katerega pa bodo — o tem je lahko vsak prepričan — takoj zapustili, ko bodo začele za radikalce ostrejšje sape pihati. Zopet bodo blodili okoli po svetu, izpreminjali svoje »prepričanje« dan za dnevom in mogoče, če jim bo kazalo, zopet se vrnili v naročje radikalne matere. Starši naj bi bili pa tudi malo bolj previdni, ko oddajajo dijake raznim gospodinjam na stanovanje. Dobro bi bilo, če bi si najprvo dobro ogledali dijake, ki že stanujejo po teh stanovanjih. Prvošolec, nezkušen in boječ, poslušaj govorjenje zoper vero, moliti zjutraj in zvečer ga je sram, ker se boji zasramovanja svojih tovarišev srednješolcev, ki ga zmerjajo in poučujejo s svojimi neumnimi dokazi, da **Boga sploh ni!** Oni da so že višješolci in toliko učeni, da so prišli do zaključka, da Boga ni. Dijak — prvo- ali drugošolec — pride v dvome, molitev opušča, prične še bolj pazno poslušati govorjenje svojih hudobnih tovarišev in zagazi vedno bolj v nastavljen mreže. Ko pride v tretjo ali četrto šolo, je že popolnoma brez vere. Ob počitnicah se doma hlina, hodi v cerkev in niti s prstom ne pokaže, kakšne barve da je. Polovica, če ne več, »radikalnih« in našim nasprotnih dijakov dobiva kolikor toliko podpor od domačih župnikov, ki podpirajo dijaka, misleč, da je še vedno tako nedolžen, kakor je bil takrat, ko je šel v prvo gimnazijo. No, pa saj se bo tudi na tej strani mogoče kaj izboljšalo. Da, tako daleč so že zagazili »radikalni« in drugi njim sorodni dijaki, da se norčujejo iz svojih staršev, ki so »tako grozno fanatični, da jih vedno silijo k mašam in spovedi.« Da, tako in nič drugače se ne vedejo gospodje »radikalci«. Starši pa o tem ničesar ne vedo ter so prepričani, da so njihovi dijaki ovčice, v resnici so pa kozli. Tak vtis dobiva od liberalnih in radikalnih dijakov, kdor ima priliko jih natančneje opazovati. Ni ravno lep, in čisto prav je od vodstva gimnazije, da stori, kar je v njegovi moči, da zatre protiversko in nemoralno kugo, ki se razširja po nasprotnih listih.

Križe pri Trziču. Na binkoštni ponedeljek smo ustanovili v našem društvu telovadni odsek. Vrli naši bratje iz Trziča so nas posetili v jako lepem številu, 19 jih je bilo uniformiranih; s seboj so imeli tudi 32 članov naraščaja. Pokazali so nam ti zavedni mladeniči, kako vzorna disciplina vodi njihove vrste. Na shodu, katerega se je udeležilo tudi mnogo mož, je govoril brat Podlesnik iz Ljubljane. Tudi naš deželni poslanec Ivan Zabret nas je navduševal za mladeniško organizacijo. Vpisalo se je takoj 20 članov, upamo jih dobiti še več. Ko pričnemo redno delo, bomo o tem poročali. Na zdar!

Telovadni odsek »Katoliškega delavskega društva v Mirnu« je bil ustanovljen 17. maja t. l., ter šteje do sedaj rednih članov 42, naraščaja pa 20. Odbor: Predsednik: Marušič Anton, podpredsednik: Ivan Mrevlje, tajnik: Anton Vuk, njegov namestnik: Spacapan Andrej, blagajnik: Spacapan Albin, njegov namestnik: Alfred

Batistič, prvi odbornik iz društva: Ivan Vuk, drugi odbornik iz društva: Moretič Rok. Vaditeljski zbor: Načelnik: Ivan Mrevlje, podnačelnik: Pelikan Andrej. Telovadnica: v veliki dvorani pri gospodu »Budilmu«. Kadar je lepo vreme, telovadimo tudi na dvorišču gosp. Budilme, ki je jako prostrano in kakor nalašč zato pripravljeno. Telovadili bodemo tukaj toliko časa, dokler ne bode zidana telovadnica, kar se bo kmalu izvršilo. Telovadne ure: Vsako sredo od polu 9. do 10. ure zvečer in vsak petek ob isti uri. Čebelica je v prostorih »Kat. del. durštva«. Uraduje vedno. Vodi jo brat Spacapan.

Trbovlje. Vsem našim »prijateljem« v svarilo nazonjamo, da je naše sramotilce vendar enkrat doletela zaslužena kazen. Na shodu dne 17. novembra lanskega leta so nas obkladali s sila laskavimi priimki, zlivali na nas pivo itd. Za vso to ljubeznivost so bili 5. t. m. obsodeni cenjeni gg.: Leeb, Osolin, Pust, Rinaldo, Žibret, vsak na 20 K ali 48 ur zapora. Tako je upanje, da se sčasoma navadijo olike tudi nasproti telovadcem!

Št. Rupert. Gibljemo se. Telovadni odsek je dobil sedaj drog, kjer se vadimo za Škofjo Loko. Upamo, da nas bode v Škofji Loki precej več kot zadnjič v Ljubljani. Korajža velja, poštenost in značajnost se utrjujeja pri mnogih bolj in bolj. Prav je to in lepo. Kričati in zabavljati zna vsak — a pridobiti si zaupanja in veljave pri ljudeh, more samo fant-poštenjak — nikdar ne ponočnjak! Mladeniči, zato sezite bolj po »Mladosti« in jo tudi bolj naročite! Prigovarjati treba tudi mladenkam, da jo heró in tudi naročé! Naj velja to za nas vse, in nikdar se nam ne bo treba sramovati lepega našega krščanskega imena.

Vrhnika. Povodom desetletnice našega rokodelskega društva priredi naš odsek prvo svojo javno telovadbo. Desetletnica je določena na dan 29. t. m. Natančnejši vspered objavimo.

D. M. v Polju. Binkoštni ponedeljek je priredil naš odsek na povabilo bivšega našega gosp. kapelana Oraniča izlet v Šmihel na Notranjsko. Dolga pot je to bila, toda dan, ki nam bo ostal v neizbrisnem spominu. Udeležilo se je izleta 25 telovadcev. Takoj, ko smo prišli v Šmihel, je bila sv. maša, pri kateri sta stregla dva telovadca v kroju. Po sv. maši smo imeli skušnjo za popoldanski javni nastop, po isti pa skupni obed. Javna telovadba je izpadla zelo lepo, in mnogoštevilno zbrani gledalci so burno pozdravljali naša izvajanja. Po javni telovadbi se je razvila prijetna zabava. G. kaplan Oranič je nazdravil našemu odseku, zahvalil se mu je Zvezni načelnik brat Jeločnik. Govoril je tudi šmihelski g. kaplan, ki je poročal, da se snuje v Šmihelu telovadni odsek. Tako smo ponesli naše delo tudi na skalnato Notranjsko. Bog daj, da bi rodilo sadu!

Stoj! Kdo tu?

Rumunski spisala Carmen Sylva.¹⁾

Bilo je v mrzli, deževni, temni noči po krvavi bitki pri Grivici. Kralj Karol je s svojo malo četo izvršil prava čuda hrabrosti. Trikrat je morilni ogenj iz plevskih obkopov vrgel lovce in domobrnce nazaj. Kralj je s svojim resnim, kakor v kamen vklesanim obrazom sredi bojnega polja vztrajal, dasi so kroglice okoli njega deževale. Ko so se njegovi vojaki v tretji obrnili, ker je polovica že ležala na tleh — že 2000 mož — in so jim solze tekle črez obraz, je zaklical umikajočim se z gromečim glasom: »Kam pa greste?«

¹⁾ Carmen Sylva je pesniško ime rumunske kraljice Elizabete, ki je pisateljica in nam v pričujoči črtici podaja sliko iz bojev med Rumunijo in Turčijo l. 1877/78. Takrat je namreč mala Rumunija, ki si je izvolila za svojega kralja l. 1866 kneza Karola hohenzollernskega, sklenila zvezo z Rusijo, proglasila neodvisnost od Turčije in skupaj z Rusijo udarila na Turka, ki se je utrdil v prelazu Plevna in ga pod Osman Pašo čudovito hrabro branil. Turki so naposled bili premagani. Kralj Karol, ki še zdaj živi, je hraber in dober vladar, njegova žena Elizabeta priznana pisateljica in mati revežev.

»Ah — gospod! Nobeden od naših ne živi več! Nihče ni ostal od nas vseh!»

»Tako? Nihče?? je zagrnel kralj, »saj ti še živiš, in oni tam tudi, to sta dva, in tu pride še jeden — so trije, štirje, pet, šest, sedem, osem, devet, deset — vrnite se, morate vzeti obkop, morate, pravim! Naprej! Marš!» Tako je zbral svojo omahujočo armado in jo peljal sam nazaj v najhujšem ognju in obkop je bil osvojen! In še več, obkop so v noči obdržali, ko so Turki vnovič poizkusili, pregnati Rumunce iz njega. Kralj Karol je sedel v svojem šotoru in poslušal streljanje, ki mu je naznanjalo, da ga čaka nov napad in povpraševal se je, ali bo njegova mlada, neizurjena armada ohranila še toliko moči in poguma po tolikih težkih dnevih, ko so vojaki videli pasti tovariša za tovarišem. Videl je tudi, da griviški obkop še ni bil plevnski, temveč, da je ležala med to utrdbo in veliko trdnjavo še precejšnja dolina. Skrbi so razjedale njegovo srce. Spanje mu ni hotelo leči na oči, nobenega grizljeja niso pokusila njegov usta, kajti svoje nadloge je zvesto delil z vojniki. Marsikatero noč je snežilo na njegovo posteljo in vihar je bil tak, da je moral par stolov vreči na plašč, da mu ga ni odneslo.

Pred njegovim šotorom je stal na straži mlad vojak. Peklo ga je, da je moral ostati tu, kajti hrepenel je za tem, da si zasluži Jurjev križec ali pa vsaj »Virtutea Militară¹⁾»; zdaj pa mu je ušla taka lepa prilika, ko bi bil lahko pokazal, kako je pogumen. Ni na to mislil, da bi bil lahko tudi obležal med tistimi, ki so umirali na bojnem polju in katerih gorje je bilo še večje, ko so čisto obmolknili v svojih bolečinah z bledimi obrazi ter klicali natihem nebo za pričo, da so se kakor levi bojevali, proti zidovom — kakor so dejali — dočim so Turki za obkopi streljali v živo meso in kri. Mislil je le na to, kako bi se veselila njegova nevesta, ako bi se povrnil okrašen s križcem in ni vedel, da zavzetje Grivice še ne pomeni zavzetja Plevne, temveč, da bo moral še marsikatero dolgo in mrzlo noč stati na straži in mu bodo noge zmrzile v jarkih, predno bo Plevna padla. Poslušal je napeto na grozno streljanje, ki je prihajalo iz obkopa in se ni ne bližalo ne oddaljevalo. Vedel je ravnotako dobro kakor kralj, da — ako bi Turki predrli oblegajoče jih vrste — bi ne bilo mogoče obvarovati kraljevega šotora, ki je bil preblizu sovražnika. Toda — tako je ugibal mladenič — premagan se ne vrnem domov — kajti, če nas premagajo, je Rumunija nehala biti.

Kar začuje Stan — tako je vojaku bilo ime — mogočne korake in čudna prikazen je stala pred njim. Take uniforme še ni videl, razun v zelo starih podobah — ni bil ne Rus, ne Kozak, ne Čerkes, kar je tu videl pred seboj, ampak neznanec je imel plavi jopič z zlatimi zapponkami, rdeče hlače in visoke, rмене škornje. Imel je tudi čudno sabljo na dolgih jermenih.

Ni vedel, kaj naj si misli o tem velikanu, ki je stal pred njim. Vendar ga je vstavil, in čeprav ga je spreletela groza, je nastavljal bajonet in naglas zaklical:

»Stoj! Kdo tu?»

»Rumunec,« je odgovorila prikazen z bobnečim glasom.

»Geslo povej, če znaš, geslo!»

»Poznam ga.«

»Romania,« je odgovoril vojak.

»Štefan cel Mare,« je odgovoril čudni gost, ne da bi se pomišljal.

Tu stopi Stan na stran in takorekoč nehote, je prezentiral puško, nakar je tujec s salutom odzdravil, tako gosposko in dostojanstveno, kakor da bi sploh drugega pozdrava ne bil navajen.

»Ali kralj čuje?« je vprašal tujec in se napravljaj, da stopi v šotor.

»Čuje, visokost!«

»Zakaj pa me imenuješ visokost? ali me poznaš?«

»Jaz — je jecljal vojak — ne vem; zdi se mi pa, da vas poznam kot svoj molitvenik, kakor sveto podobo na steni, kakor križ v cerkvi. Lahko bi prisegel, da ste Štefan Veliki sam!«

Tu je položil tujec roko na mladeničeve rame in dejal: »Vedel sem, da me boš spoznal.«

Vojak se je od veselja tresel, ko je začutil, kako se ga je dotaknil junak in zdelo se mu je, kakor da bi kri šinila skozi njegove žile, kajti bil je kakor blagoslovljen in posvečen. Govoriti pa ni mogel, tako mu je tolklo srce. Tujec je dejal:

»Jaz sem tukaj, da vas vedem do zmage, kakor vedno; kadar me boš videl v boju stati poleg kralja, vedi, da se mu nič ne bo zgodilo in da boste zmagali.« S temi besedami je Štefan Veliki izginil v kraljevem šotoru. Stan je obstal in preteklost je vstala pred njegovimi očmi. Mislil je na velike bitke, ki jih je bil Štefan Veliki, kako je petdesetkrat bil v bojih, bil skoro vedno ranjen, pa je vedno zmagal in zgradil štirideset cerkva, za vsako zmago eno cerkev! Zato so ga tudi kakor svetnika častili — velikega Štefana z mogočno pestjo, pogumnim srcem in velikim zaupanjem v Boga. Stan je mislil na ono noč, v kateri so Turki Štefana drvili tja pod zid njegovega gradu Neamcu in je on, krvaveč iz mnogih ran, potrkal na zaprta vrata, pa mu nihče ni odprl, temveč se je oglasila njegova mati in vprašala: »Kdo je tujec, ki trka na vrata mojega sinu?«

»Jaz sem, mati, odprl, potokli so me, rane me pečejo; odprl, mati! Turki so mi za petami!«

»Kdo si, tujec, da si upaš govoriti v imenu mojega sinu in z njegovim glasom? Moj sin se še nikoli ni potolčen vrnil domov! Moj sin je na bojnem polju in žanje sovražne glave — in če mi morda res hočeš napraviti sramoto, da si moj sin, vedi, da potolčen ne prideš k meni v grad!«

In Štefan je nato nastavljal rog na usta, zbral bežečo armado in zapodil sovražnike čez Donavo iz dežele ter se vrnil v grad kot zmagalec, od matere pozdravljen s solzami radosti. To je bila mati! Ko je Turke prepodil, je sklenil zvezo s papežem, da varuje vse kristjane pred Turki. Štefan in njegova mala Rumunija sta bila lomilca valov, ki sta zadrževala turške čete.

To je hodilo Stanu po glavi, ko je stal na straži. Ko je prišla druga straža ga nadomestiti, je bil žalosten, da že mora stran, ker visokega gosta še ni bilo iz kraljevega šotora. Vojaki so ga povpraševali, kaj se je zgodilo, on pa je tiho odgovoril: »Štefan Veliki je tu!« Vsi so ga pogledali in so mislili, da sta mu grozni dan in strašna noč zmešala pamet. On pa jim je dalje dopovedoval, da bodo Štefana videli v bitki, ker je prišel varovat kralja in deželo. Vojaki so se prekrizali in mislili: morda ima Stan vendarle prav, saj se ne more vedeti, kaj se vse utegne zgoditi. Zakaj bi se ne godila znamenja in čudeži, kakor je v svetem pismu pisano, posebno tam, kjer se mali narodi bojujejo proti premočji? Ko so ob prvem neteljenju petju kralju v šator šli sporočiti, da je napad na obkop odbit, so ga našli spečega z glavo naslonjeno v roko. Ko se je prebudil, je pogledal okoli sebe in vprašal, ali niso videli nikogar, ki je stopil v šotor? Nikogar — so dejali služabniki in častnik. »Pa sem vendar videl — —,« je dejal kralj, se pomislil in uganil, da je sanjal, kako je Štefan Veliki k njemu vstopil, mu obljubil zmago in dolgo z njim govoril, kako naj malo armado vede k zmagi. Kralj bi bil lahko prisegel, da je resnično govoril z velikim junakom, toda rekel ni nič in si mislil, da so mu sanje bile poslanske, da ga bodre in tolažijo v težki in mučni uri. Toda kako je Stanu bilo pri srcu, ko je v jutro videl poleg kralja vedno jahati Štefana v njegovi čudni uniformi. Štefan je motril z večjim očesom bojno polje in, kadar so priletele kroglice ali bombe, je vzdignil mirno roko, da jih vrže iz tira in varje kralja. Ljudje so vedno govorili, da se kralj Karol vedno preveč izpostavlja ognju, kajti vojskovodja ne sme pasti, ako hoče, da zmaga njegova armada, toda Stan je vedel, da ni nobene nevarnosti. Stan je videl, kako je Štefan držal v obrambo roko nad Karolom in je vedel, da se mu ne bo izkrivil v najhujšem ognju niti las. Bilo je nekoč po noči, ko sta v jarkih naletavala sneg in dež in je voda bila zamrznjena, tako da so marsikomu noge odmrzile. Tu se zopet prikaže Štefan, Stan pa prezentira puško, Štefan

¹⁾ Štefan IV. Veliki je vladal v Rumuniji od 1457 do 1504. Pobil je Turke. Postal je narodni junak.

¹⁾ To je zaslužni križec.

pa pravi smehljaje: »Jutri se vrši napad, s katerim se hoče vaš general pred kraljem postaviti, toda bo brezuspešen. Pa ne boj se, nič se ne bo zgodilo — jaz sem tukaj — ne boste potolčeni.« Prihodnjega dne se res vrši ponesrečeni napad, Stan pa je še vedno stal pokonci, dasi ga je zadela kroglja in je imel čako od treh krogelj prebito. Videl je v bitki Štefana in vedel, da se ne more zgoditi nobena nesreča. V noči pred desetim decembrom pa je stal Štefan naenkrat pred turškim poveljnikom Osman pašo in mu dejal: »Delj se ne moreš držati; jutri napraviš izpad, potem pa te bodo vjeli, Plevna pa mora pasti. Hrabro si jo branil in častili te bodo kakor junaka. Midva pa sva danes sklenila svoj račun; kar jaz nisem mogel dovršiti, ker mi je smrt prezgodaj prestrigla nit življenja, to je dovršil Karol po tolikih letih!«

Desetega decembra je Plevna padla, kralj Karol pa je jahal ranjenemu Osman paši nasproti in mu čestital, da je bil tak junak in je trdnjavo branil delj, kakor bi bil kdo mislil . . . Če Štefan Veliki ne bi bil varoval svojega naroda in armade, bi bilo vse poginilo; ne Rusi, ne Turki, ne Rumuni ne bi bili živi ostali, kajti začel je divjati snežni vihar, ki je pokončeval ljudi in živino. Donava pa je bila ena sama plast ledu. Kralj je zapustil Plevno in nastopil najgroznejšo pot v svojem življenju. Toda zopet je videl Stan, kako je poleg njega jahal Štefan in ni ga bilo strah.

Cela pot od Plevne do Nikopolja na Donavi je bila posuta od trupel, deloma od domačinov, deloma pa od Turkov, če ne še več, kajti Turki so zapustili Plevno napal izstradani. Tu so ležala, stala ali sedela trupla, vsa tako trdo zamrznjena, da niso padla okoli. Ali pa si videl reveže, kako so povzdignili roke k nebu in izdihnil. Na vozeh so bili konji in vozniki zamrznjeni. Našli so gručo, ki se je bila vsedla k malemu ognju, da se nekoliko ogreje. Vsi so bili mrtvi. Kraljev konj se je splašil in hrskal, ker je vedno stopal na zamedena trupla in se moral vsakokrat ogniti. Nad mrliči so krožili krkariji. Konečno so dospeli v Nikopolje. Tu so ležali turški vjetniki v trdnjaviških jarkih in vpili, naj jim dajo kruha, toda kruha ni bilo. Led na Donavi se je strahovito lomil, nihče se ni upal črez reko. Skoro bi bili vsi v eni noči od gladu poginili in zmrznili. Stan pa, ki je jahal v spremstvu kraljevem, je po noči videl Štefana Velikega samega stražiti pred kraljevim stanovanjem, potem hodi okoli, tolažiti in užigati upanje v utrujenih srcih in v jutro je bilo vendarle še mnogo od tistih deset tisoč na življenju, ki so okusili to strašno noč. Kralj se je v mali ladjici prepeljal črez Donavo, toda Stan je od obrežja sem videl, kako je visoka postava šla pred ladjo, ki je sigurno rezala valove za njo. Zdelo se je, kakor bi ukazoval Štefanov duh valovom, da je kralja prepeljal na domača rumunska tla. Nato je Stan še videl, kako so iz Rumunije na barkah prepeljali nazaj kruha za nikopoljske turške vjetnike, potem pa ničesar več ni videl, kajti noge so mu zmrzile in so postajale črne; marsikateri vojak je na ta način izgubil noge. Toda Stan je okrevljal. Vedel je, da Rumuni ne bodo poginili, dokler jih bo ščitil Štefan Veliki. Vedel je, da bo kralj osrečil svoje ljudstvo, ker mu je stal na strani največji ljudski junak s svojim pogumnim in pobožnim duhom. In kralj Karol je hodil po stopinjah Štefanovih; zgradil je mnogo lepih cerkva po celi deželi — zato pa mu je tudi Bog stal vedno na strani. In ko so po nekaj mesecih čete zmagonosno korakale v Bukarešt, je Stan videl še enkrat Štefana Velikega kakor lahko senco jahati poleg kralja in nekdo drugi mu je prišel nasproti — Mihael Hrabri namreč, ki je svojega brata iz daleč pozdravil. Stan je nosil zastavo, na prsih pa sta se mu bliščala Jurjev križec in »Virtutea Militara«. Roka se mu je nalahko tresla, ko je zapazil velika junaka, in rad bi ju bil pokazal tudi drugim. Toda ti bi ju ne videli in se iz Stana norčevali, češ, da je nekoliko slaboumen, ker je tako dolgo bil v bolnišnici.

On pa je dejal, da so mu odpadli le trije prsti, torej ni slaboumen, kaj imajo noge z glavo opraviti?

Vedno se Stan spominja, kako je v oni noči pri Grivicci zaklical: »Stoj! Kdo tu?« in pripoveduje to svojim otrokom ter prijateljem, ko se v nedeljo zbero pod lipo in kade. In potem se drugi smejejo ter pravijo: »Kako dobro zna povedati,« verjamejo mu pa nič. Toda otroci, ti verjamejo in so veseli ter pojmujejo, zakaj je rumunska domovina močna in plemenita — saj jo varujejo njeni davni junaki in ščitijo njene vladarje.

Kako so vzgajali Grki mladino.

O tem, kako so stari Grki vzgajali mladino, se posebno poučimo iz spisov starega grškega zgodovinarja Phtarha. V svoji knjigi o Likurgu, slavnem zakonodavcu grške države Sparta, je marsikatero zanimivo poglavje o načinu, kako so Spartanci vadili mladino moštva, hrabrosti in kratkobesednosti. Iz nje posnemamo sledeče:

Mladenci v Sparti so se enotno vzgojevali. Dočim je v Atenah oče sina izročil kakemu sužnju, ki je bil za vzgojevalca, so morali v Sparti sinovi že po sedmem letu pod skupno vodstvo. Tako piše Phtarh o tem:

»Likurg je sam vzel dečke, kakor hitro so dovršili sedmo leto, k sebi, jih razdelil v več razredov, jih skupno pustil prehranjevati in vzgajati ter jih navadil, da so se skupno igrali in učili. Za nadzornika v vsakem razredu je postavil tistega, ki se je pred vsemi drugimi odlikoval po previdnosti ter tudi v prepiru kazal največ srčnosti. Tega so si drugi vzeli za zgled, pokorili se njegovim poveljem in kaznim, tako da je vsa vzgoja bila pravzaprav vaja v pokornosti.«

»Hrana spartanskih mladeničev je bila vedno zelo skromna. Hoteli so si namreč ohraniti telo zdravo in vitko. Kajti — tako dobesedno pravi stari pisatelj — če se življenjski duhovi in sokovi — vsled svoje lahkote dvigajo, ne pa, obteženi od mnoge in težke hrane, obstanejo in tišče v globočino, potem se tudi telo lahko svobodno razvije in se vitko in lepo postavi. Sloko, fino telo je bolj zmožno za plemenito izobrazbo kot zabuhlo in preveč rejeno . . .«

»Po jedi je najstarejši izpraševal mlajše in jih vadil kratkih, jedrnatih odgovorov. Tako n. pr. je vprašal, kateri mož je najboljši, ali kako treba soditi o tem ali onem dejanju. Na ta način so se že izza mladih nog privadili presojeti plemenita dejanja in se brigati za javno življenje in obnašanje someščanov. Kajti če kdo n. pr. ni znal odgovoriti na vprašanje, kdo je dober, kdo slab državljani, je to veljalo za znak lenega in za krepost nesposobnega duha. Odgovori so se morali utemeljiti, toda obenem so morali biti kratki in krepki . . . Vadili so mladeniče tudi v tem, da so v svojih govorih pikro združevali s prijetnim ter vse nakratko povedali. Likurg je kovanemu železnemu denarju dal veliko težo, pa majhno vrednost, govori pa so morali biti preprosti in kratki, toda mnogopomembni in stvarni. Zato je vadil mladeniče, da so v pravem času molčali, da so, kadar so odgovarjali, bili tembolj duhoviti. Zato so Spartanci sloveli po svojem jedrnatem načinu govorjenja. Ko je neki Atenčan se norčeval iz kratkih mečev Spartancev in dejal, da bi jih lahko glumač v gledišču brez težave požrl, mu je spartanski kralj Agis odgovoril: »In vendar znamo s temi kratkimi meči doseči naše sovražnike.« Tak je tudi spartanski govor, ki, dasi kratek, najboljšo doseže svoj predmet in se umu poslušavca najgloblje vtisne! Ko je neki malopridnež vprašal Spartanca Demarata, kdo izmed Spartancev je najboljši, mu je to odgovoril: »Tisti, ki je tebi najmanj podoben.« Ko je neki Atenčan imenoval Spartanca nevedne ljudi, mu je odgovoril Spartanec mladenič Gleistonax: »Imaš prav, kajti mi smo edini med Grki, ki se od vas nič slabega nismo naučili.«

Pijanost so Spartanci sovražili. Da bi mladeniče odvrčali od pijače, so živinsko vpijanili svoje sužnje in jih gnali v obednice k mladeničem, da vidijo, kako gnusen in ostuden je človek, kadar je pijan.